

Filosofijos
fakultetas

XVI nacionalinė Lietuvos sociologų draugijos konferencija

GLOBALŪS IŠŠŪKIAI IR ATEITIES VISUOMENĖS

2024 m. lapkričio 15–16 d.
Vilniaus universitetas

Programa ir tezės

16th Conference of the Lithuanian Sociological Association

GLOBAL CHALLENGES AND FUTURE SOCIETIES

November 15–16, 2024
Vilnius University

Program and Abstracts

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA
2024

Konferencijos mokslinis ir organizacinis komitetas:

Arūnas Poviliūnas, komiteto pirmininkas
Diana Janušauskienė
Irma Budginaitė-Mačkinė
Dalia Čiupailaitė-Višnevskā
Dovilė Galdauskaitė
Ingrida Gečienė-Janulionė
Agnė Girkontaitė
Karolis Jonutis
Jūratė Litvinaitė
Gintė Martinkėnė
Zenonas Norkus
Milda Pivoriūtė
Daumantas Stumbrys
Tadas Šarūnas
Rima Žilinskaitė

Leidinio sudarytojai:

Dalia Čiupailaitė-Višnevskā, Dovilė Galdauskaitė, Arūnas Poviliūnas,
Zenonas Norkus, Irma Budginaitė-Mačkinė, Milda Pivoriūtė

Konferencijos organizatoriai:

Lietuvos sociologų draugija ir Vilniaus universiteto Filosofijos fakultetas

Konferencijos rėmėjai:

Lietuvos mokslo taryba

Finansinę paramą suteikė
Lietuvos mokslo taryba (LMTLT),
sutarties Nr. S-ACO-24-23

Leidinio viršelis:

Linas Jakučionis, Milda Pivoriūtė,
dirbtinis intelektas (Adobe Illustrator teksto keitimo į vaizdą generatorius)

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

ISBN 978-609-07-1106-4 (skaitmeninis PDF)
<https://doi.org/10.15388/XVI-Sociol-konf.2024>

Copyright © 2024 [Authors]. Published by Vilnius University Press.
This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence,
which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original
author and source are credited.

2.3. Senoji (LDK) ir modernioji Lietuva: nauji istorinės sociologijos ir socialinės-ekonominės istorijos tyrimai

Ankstyvoji Lietuva ikikapitalistinių gamybos būdų tipologijos požiūriu: tarp ankstyvojo feodalizmo ir „grobioniškos“ valstybės

Nerijus Babinskas (Vilniaus universitetas)

- 1) Lietuviškojo ankstyvojo feodalizmo (XIII–XIV a.) koncepcija yra neišdiskutuota ir kelianti abejonių. Norint ją kritiškai permąstyti, būtina suprecizuoti feodalizmo identifikavimo kriterijus.
- 2) Susipažinimas su šiuolaikine marksistine istoriografija leidžia suformuluoti platesnę (trilypę: endoeksploatacinių, egzoeksploatacinių, neeksploatacinių) ikikapitalistinių gamybos būdų klasifikaciją.
- 3) Tipologiškai nagrinėjant ankstyvąją Lietuvą, pravartu gamybos būdų klasifikaciją derinti su substantyvistinės ir evoliucinės antropologijos koncepcijomis (pirminės / antrinės valstybės, dualistinė – pragyvenimo ir prestižinė – ekonomika).
- 4) Lietuva XIII–XIV a. išgyveno tris raidos etapus.
- 5) Lietuvos politikos kūrimosi etape svarbiausi buvo kariniai kaimyninių sociumų eksploatacijos metodai (egzoeksploatacija), todėl bent iki XIII–XIV a. sandūros ji laikytina „grobioniška“ (arba kariaunos) valstybe su dualistine ekonomika.
- 6) XIV a. Lietuva supanašėjo su klasikiniu Ankstyvosios Vidurio Europos valstybės modeliu, t. y. išaugo centralizuotos endoeksploatacijos reikšmė, išliekant dualistiniam ekonomikos pobūdžiui.
- 7) Tik XIV a. paskutiniame ketvirtyje, sumažėjus ekspansijos Rusioje mastams, išaugo vidinės eksploatacijos, o kartu ir stambiosios žemėvaldos poreikis. Tik šiuo laikotarpiu Lietuvoje prasidėjo feodalizacijos procesas gamybos būdo prasme.
- 8) Dėl karo su kryžiuočiais XIII–XIV a. tiesioginiai gamintojai ilgą laiką buvo neatsieti nuo karo prievolės. Tai labai riboja vidinės eksploatacijos mastą.
- 9) Tipologiškai ankstyvoji Lietuva artima ankstyvajai Lenkijai (Piaštų valdomai politikai) ir Kijevo Rusiai, tačiau Lietuvos specifika lyginant su pastarosiomis – aiškiai dominuojantis karinis išorinės eksploatacijos pobūdis.
- 10) Lietuva aiškiai kontrastuoja su kai kuriomis ankstyvosiomis Skandinavijos politikomis (Švedija ir Norvegija), kur valdovo valdžia ilgą laiką buvo gerokai silpnesnė, o didžioji kariauna gerokai mažesnė.
- 11) Jevgenijaus Šinakovo pasiūlyta Vidurio ir Šiaurietiškos (skandinaviškos-baltiškos) valstybių dichotomija atrodo tinkama skirtumams tarp Vidurio Rytų Europos (ir Lietuvos) bei Skandinavijos politikų konceptualiai permąstyti ir išryškinti.